

Първа част

1.

Малко преди да навърши тринайсет години, брат ми Джем си счупи ръката в лакътя. После счупеното зарасна, Джем вече не се страхуваше, че ще му забранят да играе футбол, и рядко се сещаше за случая. Лявата му ръка остана малко по-къса от дясната; когато стоеше или ходеше, дланта му се извъръщаше под прав ъгъл към тялото, а палецът заставаше успоредно на бедрото. Но на Джем му беше безразлично това, щом можеше да подава и да рита топката.

След няколко години, като обсъждахме спокойно миналото, често разсъждавахме какво беше довело до нещастния случай. Аз смятам, че всичко започна от Юеловци, но Джем, който е четири години по-голям от мен, каза, че всичко било започнало много по-рано. Според него започнало през лятото, когато Дил дойде при нас и пръв ни внуши мисълта да изкараме навън Бу Редли.

Аз казах, че ако се погледне на въпроса по-общо, цялата работа е започнала с Андрю Джексън. Ако на времето генерал Джексън не беше прогонил индианците от речното племе нагоре по реката, Саймън Финч нямаше да отплава с лодката си по Алабама и щяхме ли тогава да се родим ние? Вече бяхме твърде пораснали, за да решаваме споровете с юмруци, и затова се допитахме до Атикус. Баща ни каза, че и двамата сме прави.

Понеже бяхме южняци, някои членове на нашия род се срамуваха, че нямаме пралядо, който да се е сражавал в битката при Хейстингс*, било от едната, било от другата страна. Имахме си само Саймън Финч, аптекар и ловец на кожи от Корнуол, който бил толкова благочестив, че само скъперничеството му надминавало неговото благочестие. В Англия Саймън бил раздразнен от преследванията, на които методистите били подлагани от своите по-свободомислещи

брата, и понеже също се смятал за методист, той прекосил Атлантическия океан до Филаделфия, оттам отишъл в Ямайка, оттам в Мобил и нагоре до Сейнт Стивънс. Саймън помнел, че Джон Уесли* осъжда многото приказки в търговията и бързо натрупал състояние от медицинската си практика, но се страхувал да продължи по този път, за да не бъде изкушен и противно на божията премъдрост да се кичи със злато и скъпи дрехи. Така той забравил какво казва неговият учител за робовладството, купил трима роби и с тяхна помощ си построил ферма край река Алабама, около четирийсет мили над Сейнт Стивънс. Той се върнал в Сейнт Стивънс само веднъж, за да си намери жена, и с нея сложили началото на род, в който се раждали повече дъщери. Саймън доживял до дълбока старост и умрял богат.

Мъжете от нашия род обикновено оставаха във фермата на Саймън, Пристанището на Финч, и живееха от добив на памук. Имението само задоволяваше нуждите си; в сравнение с околните империи то изглеждаше скромно, но все пак произвеждаше всичко необходимо за човешкото съществуване, без леда, пшениченото брашно и дрехите, които речните параходи му доставяха от Мобил.

Саймън би изпаднал в безсилна ярост от разпрата между Севера и Юга, защото заради нея потомците му останали само със земята си; но традицията да се живее във фермата не била нарушена и едва в двайсети век моят баща, Атикус Финч, отишъл в Монтгомъри да учи право, а по-малкият му брат заминал за Бостън да следва медицина. Само сестра им Александра останала в Пристанището; тя се омъжила за един мълчаливец, който повечето време лежеше в хамак край реката и се чудеше дали се е хванала риба на въдиците му.

Когато баща ми станал адвокат, той се върнал в Мейкомб и започнал да практикува. Мейкомб се намира на около двайсет мили източно от Пристанището на Финч и е център на окръга Мейкомб. Кантората

на Атикус беше в съдебната сграда и побираше закачалката, плювалника, шахматната дъска и един малко употребяван сборник със законите на Алабама. Първите му клиенти бяха последните двама души, обесени в окръжния затвор на Мейкомб. Атикус се помъчил да ги убеди, че трябва да приемат великодушието на щата, според което, щом се признаеха за виновни в непредумишлено убийство, щяха да спасят живота си; но те бяха Хейвърфордовци, а в окръга това име е синоним на магарешки инат. Най-добрият ковач в Мейкомб несправедливо им задържал една кобила; покрай възникналото недоразумение двамата го изпратили на оня свят, но имали неблагоприятното да го направят в присъствието на трима свидетели; въпреки това настояваха, че „тъй му се падало на кучия му син“ и че нямат нужда от друга защита. Вместо да се признаят за виновни в непредумишлено убийство, те предпочели да не се признават виновни в предумишлено убийство, така че Атикус не можел да им помогне с друго, освен да присъства на техния край и оттогава вероятно произтичаше дълбокото отвращение на баща ми към наказателните дела.

През първите пет години в Мейкомб Атикус се занимавал главно със спестявания; няколко години влагал своите печалби в следването на брат си. Джон Хейл Финч е десет години по-млад от баща ми и избрал да учи медицина по време, когато не си струвало да се отглежда памук. Но щом помогнал на чичо Джек да стъпи на крака, Атикус почнал да изкарва прилични доходи от адвокатската работа. Той обичаше Мейкомб, беше роден и отрасъл в окръг Мейкомб; познаваше хората, те го познаваха и поради неуморните усилия на Саймън Финч имаше кръвно или сватовско родство с почти всяко семейство в града.

Мейкомб беше стар град и имаше уморен вид още когато за първи път го опознах. При дъжд улиците се превръщаха в червени локви;

по тротоарите растеше трева, съдебната сграда на площада беше леко наклонена. По онова време сякаш беше по-горещо; през лятото черните кучета страдаха; дъбовете на площада хвърляха немощна сянка, а под нея мършави мулета, впрегнати в каруци, разгонваха с опашки мухите. Колосаните яки на мъжете омекваха до девет часа сутринта. Дамите се къпеха сутрин и след дрямката следобед, но въпреки това вечер приличаха на кифли, покрити с глазура от пот и пудра.

По онова време хората се движеха бавно. Те се разхождаха по площада, влачеха крака из околните магазини и за никъде не бързаха. Денонощието беше от двайсет и четири часа, но изглеждаше по-дълго. Никой не бързаше, защото нямаше къде да се отиде, нямаше какво да се купи, нямаше пари за покупки и нямаше нищо за гледане извън границите на окръг Мейкомб. Но за някои хора това беше време на неясен оптимизъм: наскоро преди това бяха казали за окръг Мейкомб, че не бива да се страхува от нищо, освен от самия страх.

Живеехме на главната улица – Атикус, Джем, аз и Калпурния – нашата готвачка. Джем и аз намирахме баща си задоволителен; той участваше в игрите ни, четеше ни и се отнасяше с нас учтиво и безпристрастно.

Калпурния беше съвсем друга. Цялата беше ъгловата и костелива, късогледа, кривогледа, а дланта ѝ бе широка като табла на легло. И два пъти по-тежка. Тя все ми заповядваше да изляза от кухнята, питаше ме защо не мога да бъда послушна като Джем, макар да знаеше, че той е по-голям от мен, и ме викаше вкъщи, когато не ми се прибираще. Нашите битки бяха епични и винаги завършваха по един начин. Калпурния ги печелеше, защото Атикус всякога заставаше на нейна страна. Тя живееше у нас от раждането на Джем

и откакто се помня, постоянно съм усещала тираничното ѝ присъствие.

Майка ни починала, когато съм била на две години, така че никога не съм чувствала липсата ѝ. Тя била от рода Греъм от Монтгомъри; Атикус я срещнал, когато бил избран за пръв път в Законодателното събрание на щата. По онова време бил на средна възраст и петнайсет години по-стар от нея. След първата година от техния брак се появил Джем, след четири години съм се родила аз, а след две години майка ни внезапно умряла от сърдечен удар. Казват, че това често се случвало в техния род. На мен тя не ми липсваше, но мисля, че Джем скърбеше за нея. Той си я спомняше ясно и понякога посред игрите ни изпускаше дълга въздишка и отиваше да си играе сам зад гаража. Щом изпаднеше в такова настроение, знаех, че е по-добре да не го закачам.

Бях почти на шест години, а Джем близо десетгодишен. През лятото нашите граници бяха къщата на мисис Хенри Лафайет Дюбоуз, през две врати северно от нас, и домът на Редли, през три врати южно от нас (тоест такова разстояние, че Калпурния винаги да може да ни викне). Ние никога не се изкушавахме да нарушим тези граници. Домът на Редли беше обитаван от неизвестно същество и бе достатъчно само да ни го опишат, за да се държим прилично няколко дни; а колкото до мисис Дюбоуз, тя бе същинска вещица.

Същото лято Дил дойде при нас.

Една сутрин ние с Джем отрано започнахме да играем в задния двор и чухме нещо между зелевите лехи в съседната градина на мис Рейшъл Хевърфорд. Отидохме до телената ограда, за да видим дали не е някое кученце – фокстериерът на мисис Рейшъл трябваше да се окучи, – и вместо кученце намерихме едно момче да седи и да ни

гледа. Седнало, то не беше много по-високо от зелките. Ние се опулихме насреща му, а то заговори:

– Здравейте.

– Здравей и ти – отвърна вежливо Джем.

– Аз съм Чарлз Бейкър Харис – каза момчето. – Мога да чета.

– Какво от това? – казах аз.

– Помислих си, че ще ви е приятно да знаете, че мога да чета. Ако имате нещо за четене, мога да ви го прочета...

– На колко години си? – попита Джем. – На четири и половина?

– Наближавам седем.

– Какво се хвалиш тогава? В това няма нищо чудно – продължи Джем и ме посочи с палец. – Скаут* чете, откакто се е родила, а още не е тръгнала на училище. Виждаш ми се дребен за седемгодишен.